

A SZINJÁTSZÁSUNK ÚJ ÚTJA

Irtá: Pajzs Pál

A Vajdasági Magyar Népszínház az 1946/47. évadban új és nagy feladatok megvalósítása előtt áll.

Míg a múlt évad a szervezés és a próbálkozások nehéz ideje volt, ebben az évben ki kell bontakozniuk azoknak a lehetőségeknek, amelyek egy jugoszláviai magyar népszínház előtt megnyílnak.

Szeretnénk a jugoszláviai magyar közönséget megismertetni a Színház jövő évi terveit és műsorát érintő kérdésekkel. Azért tartjuk ezt fontosnak, mert színházunk népi színház kíván lenni a szó szoros értelmében, ami azt jelenti, hogy tervszerű és szoros kapcsolatot kíván fenntartani a néppel. Világos tehát, hogy a közönségnek ismernie kell a színház problémáit; másrészt azonban a színháznak is tisztában kell lennie a nép problémáival.

Sokan hibásan fogják fel egy új színház feladatait. Ezt onnan tudjuk, hogy időnként különböző helyekről és személyektől leveleket kapunk, amelyekben kritikai szempontból éles bírálat alá vetik a színház műsorát és célkitűzéseit. Természetesen kritikára szüksége van minden mai intézménynek és személynek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden kritika helyes.

A helytelen kritika abból a felfogásból indul ki, hogy a színház szórakozóhely. Még a régi színház a polgári kizsákmányolás színházára sem lehetett rámondani, hogy az csupán szórakozóhely céljait szolgálta. Sőt, az a régi színház egy igen ügyesen álcázott propagandaeszköz volt. Ha a polgári társadalom színházában a közönség szórakozott, úgy ez annak az eredménye volt, hogy a polgári társadalomnak régi, tradicionális és kipróbált színházi irodalma volt, amelyet ezután céljai szolgálatába állítván, elérte azt, hogy ezen kipróbált és hatásos irodalom révén csempéssze be a közönség öntudatába a polgári társadalom politika és főleg gazdasági elgondolásait. Így például a francia színházi irodalom, amelynek megvoltak a kipróbált eszközei, amelyek mindig hatottak. Így a magyar színházi irodalom, amely mellesleg megjegyezve, eszközeiben és szélességében vetélkedett a franciával, teljes egészében arra volt beállítva, hogy a meglévő, éles társadalmi ellentéteket elhomályosítva, az egymással szembenálló osztályokat — legalább a színpadon — kibékítse, a nyomorgó és kilátástalan ekzisztenciájú tömegek elé olyan képet varázsoljon az életről amely valóságban valótlan. Így altatta el a múltban a színház a tömegek ébredező öntudatát, elégedetlenségét, hogy másnap a munkába induló dolgozókat ujjult erővel kizsákmányolhassa. Mert hiszen minden munkásból lehet vezérigazgató úr és minden kis gépirókisasszonyból bankvezér felesége!...

És ez, a háborúelőtti magyar színiirodalom hazugsága és dekandenciája, ez a tény, két hatalmas nehézséget gördít az új magyar színház elé. Először is a műsor kérdése.

Nagyon kicsiny azoknak a magyar íróknak a száma, kik a Horthy-rendszer alatt tisztán láttak és írtak. Mondhatnánk úgy is, hogy kb. 90%, vagy talán még több is, nemlétező megalkuvásról írt a kizsákmányolók és a kizsákmányoltak között. Tudatos elferdítése az életnek és a tényeknek, pld. »Mese az írógépről«, vagy rosszakaratú meghamisítása a műveknek, pld. Katajev: »A kör négyesgésítése«. Jellemzik a magyar színműírás és dramaturgia legnagyobb részét.

Pedig az új színpad más feladat elé állítja úgy a művészi személyzetet, mint a közönséget is.

Az életet reális megvilágításban mutatja be. Tartózkodik minden hamis pátoztól, gesztustól. Vagy tanít, vagy jellemez — és mindezt a művészetnek ab-

ban a keretében, amely örök és nem változik a divattal; amely nem függ rendezői fogásoktól, trükköktől és egyéni szeszélyektől.

Igy az új magyar színház és főleg a Vajdasági Magyar Népszínház, amelynek egészen speciális küldetése van, műsor szempontjából igen nagy nehézségekkel küzdött és küzd még ma is.

Igen szoros kapcsolatban van ezzel a közönség kérdése.

Minden magyar színház közönsége rendszeres és tudatos színházi nevelés alatt állott. Ismételjük a régi színház tudatos nevelés és a szórakoztatás csak eszköze volt ennek a nevelésnek — jobban mondva — félnevelésnek. Bizonyítja ezt az a tény is, hogy a közönség egy bizonyos része még mindig valótlanságot kíván a színpadon látni. Még mindig a hazug operettvilág, az igaztalan látszatélet, a fényes arisztokratalétkör izgatja képzeletét és ennek a nemlétező világnak altatóját szeretné mostan is színpadon látni, ahelyett, hogy az igazi és örök színpadi művészetet kívánná, amely az ókori klasszikusoktól, Shakespeareen, Moliereen, és többiek örökbecsű művein keresztül, napjainkban a realizmusban nyilvánul meg. A közönség egy bizonyos része még mindig fázik a valóságtól és még mindig nem ébredt rá arra, hogy tulajdonképpen saját magát csalja meg akkor, amikor nem akarja észrevenni, hogy úgy a régi világ, mint a régi színpad felett eljárt az idő.

E két alapvető tévedés és nehézség ellen kell tehát a Vajdasági Magyar Népszínháznak megküzdenie a jövő évadban elsősorban.

Természetesen az új színház is, miként a régi, szórakoztatva akar nevelni. A különbség csak abban van, hogy a régi színház ezt a célját a saját és jól felfogott érdekében nem merte bevallani, míg az új színház nyíltan hirdeti ezt a célt, mert tudja, hogy a nevelés alatt nem a tömegek öntudatának elaltatását érti, hanem éppen ellenkezőleg, a tömegek öntudatosítását, minél nagyobb kulturális értékek segítségével. És ezt kell megértenie a magyar színházlátogató munkásnak, parasztnak és polgárnak.

A műsornehézség tehát ebből áll:

Jót és szépet adni. Mert a jó mindig hasznos és a szép mindig szórakoztató! Viszont fordítva használta ezt a régi színház, amikor is kiderült, hogy a hasznos nem mindig jó és a szórakoztató nem mindig szép. Ezek és még hasonló szempontok vezették a Vajdasági Magyar Népszínház vezetőségét a jövő évad műsorának összeállításánál.

Összefoglalva a következő irányelvek érvényesültek:

1. Továbbfejleszteni és terjeszteni a haladó és értékes klasszikus magyar nyelvű színirodalmat;
2. Megteremteni a jugoszláviai magyar színirodalom alapját és ennek irányát megszabni elősegíteni;
3. Ismertetni Jugoszlávia többi népeinek színirodalmát. Mert csak az tudja a magáét is szeretni aki a másét ismeri és tiszteli;
4. Megismertetni a magyarsággal a világirodalom haladó színpadi termékeit. Elsősorban a Szovietszínpadot.
5. A klasszikusokat megismertetni és megszerettetni a közönséggel.

Hisszük, hogy ezek a szempontok kielégítik a művelődni vágyó magyar tömegeket és feltétlenül számítunk is arra, hogy ezen elvek megvalósítása után, a színházlátogató magyarság kulturális színvonalára kielégítő emelkedést fog felmutatni.

Végleges rögzítése a műsornak technikailag lehetetlen. Ez a kérdés ugyanis sok mindentől függ. Például a művészi személyzet kulturális színvonalának hullámzásaitól, a színpadi technika lehetőségeitől úgy Szubotícán, mint vidéken. Ez a tényező ugyanis napról-napra és helyről helyre változó.

Függ ez a kérdés továbbá a pénzügyi helyzettől és még sok más, kisebb-nagyobb tényezőtől.

Ezért tehát a Magyar Népszínház nem kötötte magát egy előre rögzített műsorhoz, hanem tervbe vett 30—40 művet, amelyből azután esetről-esetre, de legalább három hónapra előre megállapítja az előadandó műveket és azok sorrendjét.

Ez is azonban még nagy merészség, amikor tekintetbe kell vennünk társulatunk művészi homogéntásának hiányát és anyagi eszközeinek fogyatékoságát.

Az első három hónapra a műsor tartalmilag és változatosság szempontjából kielégítő.

A műsor tervezet darabjai: Török Sándor, »Április« című társadalmi szatirája, Gábor Andor, a kitünő humorista »Dollárpapa« című komédiája, Pajzs Pál, »Szivárvány« című zenés népi revüje, valamint egy még nem rögzített népszínmű, Nušić »Képviselő« című komédiája és Krleža Miroslav »G'embay urak« című drámája fogják képviselni a jugoszláviai szerb és horvát irodalmat. Különösen az utolsóra fektet a színház nagy súlyt. Ezt a drámát úgyszólván próbakönek szánta a Magyar Népszínház úgy a művészek mint a közönség számára. Mint egy, közép Európában úgyszólván egyedülálló drámai mű, irányadója lesz a Színház további fejlődésének, úgy a színészi teljesítmény, mint a közönség megértése szempontjából!

Ben Johnson ragyogó szatirája, amelynek »A pénz komédiája« a címe, és amely Stefan Zweig átdolgozásában kerül színpadra, képviseli az angolszász színirodalmat az első három hónapban. Bátran állíthatjuk, hogy a darab vetelkedik Shakespeare »Velencei kalmárjával«, Nyers nyelvezete és közvetlensége pedig a realitást varázsolja Velence középkori légkörébe. A darab dramaturgiai szempontból kielégíti a lekényesebb igényeket is.

A szovjet színirodalom új anyagát még nem véglegesítettük. Megemlíthetjük azonban Kornejcsuk »Mister Perkins küldetése a bolsevikok országában« című komédiát, Szolovjev-Vitkovics »A csendháborító« című mesejátékát és Katajev »Hajrá« című lendületes zínművét. Hogy ezek közül melyiket fogja a színház műsorra tűzni az tisztán politikai kérdéseken mulik.

Ez lenne az első három hónap műsorgetervezte. Ha ehhez hozzáfűzzük azt a tarka estét, amelyet a hú. or mestereinek szántunk, akkor már kibontakozik előttünk a dramaturgiai elgondolásnak az útja, amelyen Színház ebben az évadban elindult.

Klasszikusok és haladó modernek; drámák és mesejátékok, szatirák és életképek hosszú sora szerepel azonban még a műsorgetervezen. Megvagyunk győződve, hogy dramaturgiai szempontból majdnem minden kulturális igényt kielégítő műsorral indul a Színház az új évad elé.

A második negyedév műsora már a teljes kibontakozás képét mutatja. Petőfi »János vitéze«, G. B. Shaw »Pygmalion«-ja, Shakespeare »Vizkeresztje«, a »Csodaticskor« című mesejáték, Molnár Ferenc »Liliom«-ja, egy klasszikus operett, valamint egy két újdonság, úgy a Szovjetirodalom mint a vajdasági magyar írók részéről teljessé teszik azt a képet, amellyel a Vajdasági Magyar Népszínház kultúrküldetését lesz hivatva teljesíteni.

Ezeknek a terveknek a megvalósítása azonban nem csak a Magyar Népszínházról és az intézményt a legmesszebbmenőleg támogató néphatóságoktól függ, hanem főleg a magyar testi és szellemi munkásságtól, a falvak magyarságától és általában a magyar színházlátogató közönségtől.

A kultúra a népé. A Magyar Népszínház a legigazibb bizonyítéka ennek a törvénynek és a Színház vezetősége bízik benne, hogy a jugoszláviai magyarság értékelni fogja ezt az intézményt, amely kifejezője lesz, egyrészt a magyarság haladó szellemének, másrészt a jugoszláviai népi demokráciának.